

De opleiding

Willem Buijink

Welke vakken vormen samen een goede Bacheloropleiding Bedrijfseconomie, Econometrie of Economie? Welke vakken moeten er in een goede Masteropleiding Accountancy, Financiering of Marketing? Wat moet er in die vakken gegeven worden? Welke handboeken passen bij die vakken? Dat zijn reuze interessante vragen. Kansen om mee te doen aan het beantwoorden ervan laat ik niet graag lopen. Nadenken over opzet en inhoud van universitaire opleidingen is belangrijk. Hoeveel en welke micro-economie, wiskunde, statistiek en econometrie, accounting, financiering, marketing en organisatiekunde moet er in een Bachelor Bedrijfseconomie? Moet er ook aandacht besteed worden aan psychologie, sociologie of politicologie? Moet rechten er in? Het liefst zou ik alle antwoorden natuurlijk zelf geven. Zo vind ik dat in een Bachelor Bedrijfseconomie het vak 'ontwikkeling van de economische wetenschap' zou moeten voorkomen en ook het vak Wetenschapsfilosofie. Het eerste is me in Maastricht en in Tilburg niet gelukt. Ik blijf het wel proberen. In Tilburg bestond al de afspraak dat alle Bacheloropleidingen twee vakken filosofie moeten bevatten. Dat vind ik dus een goede afspraak. Jammer genoeg worden programma's door commissies gemaakt en dus doe ik mijn best maar in die commissies.

De afgelopen jaren zijn we aan universiteiten nogal met het ontwerpen van programma's bezig geweest. Ik kon dus mijn hart ophalen. Dat kwam door de invoering van het nieuwe stelsel van universitair onderwijs met Bacheloropleidingen en Masteropleidingen. Dat is een uitvloeisel van de Bologna-verklaring uit 1999. Samen met die verklaring werd een handzaam systeem van studielastaanduiding verder ontwikkeld: het European Credit Transfer

System. Dat was al in gebruik voor de Erasmus uitwisselingsprogramma's. Elk academisch jaar kent in dat systeem een studielast van 60 European Credits (EC). In Nederland omvatten Bachelorprogramma's typisch 180 EC en Masterprogramma's 60 EC (of 120 EC voor Master programma's in de 'harde' wetenschappen). Dat leidde tot de voor de hand liggende gedachte om een academisch jaar met semesters dan te laten bestaan uit 10 vakken van 6 EC; 5 vakken per semester. Zo'n afspraak maakt het ontwikkelen van programma's makkelijker.

Ik begin hierover omdat ik vind dat er over een goed ontwerp voor de opleiding tot registeraccountant (RA) aan de Nederlandse universiteiten te weinig is nagedacht, post-Bologna. Er was een Examenbureau RA en er is de Permanente Werkgroep Accountancy (PWA). In de PWA overleggen de universiteiten over de RA-opleiding. Maar het Examenbureau RA en de PWA hebben zich – ik heb er niets van gemerkt – niet echt serieus beziggehouden met het RA-curriculum-ontwerp voor het post-Bologna tijdperk. Er waren eerder wel pogingen vanuit NIVRA: het programma Van Zutphen en het programma De Bruin. Het programma De Bruin hebben we in Tilburg gebruikt om de RA-opleiding te ontwerpen. Het is nooit helemaal duidelijk geworden wat de status van beide ontwerpen van een RA-opleiding was en ook niet waarom er twee ontwerpen waren. Beide ontwerpen dateren bovendien uit de pre-Bologna tijd. Nog wat verder terug was er een poging om de Achtste Richtlijn te vertalen in een programma voor de Nederlandse RA-opleiding; een typografisch heel mooi vormgegeven rapport van de commissie Geelhoed. Het is me ook nooit duidelijk geworden waarom de programma's Van Zutphen en De Bruin niet over het Geelhoed-programma reppen. Er is nadien, na de programma's Van Zutphen en De Bruijn, bijvoorbeeld vanuit de PWA, geen nieuw ontwerpprogramma gemaakt die aangepast is aan de opzet met Bachelor- en Masteropleidingen zoals we die nu kennen. Dat is vreemd.

Het wordt dus hoog tijd dat daar iets aan gedaan wordt. Dat lijkt me een mooie klus voor de nieuwe Commissie Eindtermen Accountantsopleiding. De CEA, zo lees ik in het laatste verslag van het Examenbureau RA, is sinds 1 januari 2006 'in oprich-

Prof. Dr. W.F.J. Buijink is Hoogleraar Bedrijfseconomie aan de Universiteit van Tilburg. Hij is sinds kort ook Vice-Decaan Onderwijs van de Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen.

ting' aan de slag en sinds kort ook officieel. De CEA moet de eindtermen van de Nederlandse accountantsopleiding vaststellen en dat impliceert het ontwerpen van een curriculum van de accountantsopleiding tot aan de praktijkstage.

Laat ik de CEA eens helpen. Waar moet op gelet worden? Ik zou zeggen op drie dingen: op de bedoeling van het universitaire bachelor- en masterstelsel, op de Achtste Richtlijn en op een afspraak binnen de PWA. De Achtste Richtlijn bepaalt dat de accountant (belast met wettelijke controles) een universitaire, of gelijkwaardige, opleiding moet hebben gevolgd. Vreemd genoeg, het Bologna-stelsel is toch een EU-initiatief, wordt in de Richtlijn het 'universitaire' niet verduidelijkt. Kan dat ook alleen een Bacheloropleiding zijn? In de PWA is dat gelukkig wel gebeurd. Daar is afgesproken dat het om een universitaire Masteropleiding moet gaan, van 60 EC dus. Daarna, maar dat was al zo in het doctorandustijdperk, moet er nog de specifieke accountantsopleiding, ook met een zwaarte van ongeveer 60 EC, gevolgd worden. Met die afspraak kan de CEA aan de slag. De Achtste Richtlijn bevat ook twee lijsten van onderwerpen waaraan in de accountantsopleiding aandacht moet worden besteed. De eerste lijst somt accountancy-onderwerpen op. De tweede lijst noemt de andere onderwerpen die in de accountantsopleiding aan de orde moeten komen. De afspraak binnen de PWA, het gaat om een universitaire Masteropleiding, bepaalt de wijze waarop die onderwerpen dan in de opleiding aan de orde moeten komen. Dat moet op een manier die aan de universiteit gebruikelijk is in Bachelor-, Master- en post-Masteropleidingen. Twee interessante vragen voor de CEA zijn dan om welke Bachelor- en initiële Masteropleidingen gaat het dan en hoe moeten de onderwerpen verdeeld worden over deze twee opleidingen en over de post-Masteropleiding? De Bologna-filosofie ziet Bacheloropleidingen als zelfstandige opleidingen. De filosofie van de Bologna-verklaring is het de studenten mogelijk maken mobieler te worden door bijvoorbeeld na een Bacheloropleiding een initiële Masteropleiding aan een andere universiteit te volgen – van Groningen naar Tilburg – of op een ander terrein – van wiskunde naar economie. De bedoeling is om dat soort veranderingen makkelijker te maken. Het maakt de inhoud van een complete universitaire opleiding rijker. De CEA moet bij het ontwerpen van het curriculum van de accountantsopleiding rekening houden met de post-Bologna mobiliteitsintentie. Het zwaartepunt van de Accountantsopleiding moet dus beter niet in de Bachelorfase liggen.

De Bologna intentie van mobiliteit, met name die tussen vakgebieden gaande van Bachelor naar Master, raakt aan een kwestie die niet lang geleden in 'De Accountant' al aan de orde was. Welke academische vooropleidingen, en in het post-Bologna tijdperk gaat het dan om Bacheloropleidingen, zijn voor een accountant een goed idee: Bedrijfseconomie, zoals altijd al, maar ook Bedrijfskunde, Algemene Economie, Psychologie, Wiskunde, Econometrie of zelfs Theologie? Over die vraag moet de CEA zich ook maar eens goed buigen, in samenspraak met het beroep. Want hoe 'ruimer' het antwoord, hoe breder de mogelijke toestroom naar het accountantsberoep en hoe meer het zwaartepunt van de accountantsopleiding in de Master- en post-Masterfase moet liggen.

De Achtste Richtlijn geeft wel lijsten van onderwerpen die in de Accountantsopleiding aan de orde moeten komen, maar geen indicatie van de studielast die bij elk onderwerp hoort, geen indicatie van het aantal EC's per onderwerp. Dat moet de CEA dus doen. Handig zou zijn dat de CEA ook meteen eens duidelijk aangeeft welke onderwerpen op de Achtste Richtlijnljsten voor Nederland echt van belang zijn. Bijvoorbeeld, is een inleiding Sociaal Recht, een onderwerp op de lijsten, nuttig in de Nederlandse accountantsopleiding? Wat de CEA daarover beslist, hangt natuurlijk samen met de vorige kwestie. De commissie Geelhoed en de programma's Van Zutphen en De Bruin hebben zich op dit punt niet echt ingehouden. Dat heeft ertoe geleid dat in Nederland de instroom in het Accountantsberoep alleen uit tamelijk gespecialiseerde Bachelorprogramma's mogelijk is. Als de CEA zich op dit punt ook niet inhoudt, komt er van het mobiliteitsidee en van een brede instroom in het Accountantsberoep niet veel terecht. Het is heel belangrijk dat de CEA hier goed over nadenkt.

Nog dit: de post-initiële RC-opleiding heeft zich laten accrediteren bij de NVAO als een 'Executive Master in Finance and Control'. Dat is een rare naam: waarom 'Finance'? Maar het is een goed idee. Dat moeten de bestaande post-Master accountantsopleidingen ook snel doen. Accrediteren als 'Executive Master in Auditing', en in het Nederlands als 'Master in Accountantscontrole', zou ik zeggen. Dat lijkt me ook iets voor de PWA. De PWA heeft op dit punt zitten slapen. Als de CEA bovendien de kwesties die ik hiervoor noemde, wijs oplost, dan kan de accountantsopleiding in zijn geheel het post-Bologna tijdperk binnenstappen. ■